

გაზეთი «დამოუკიდებელი საქართველოს» დაარსების ისტორიისთვის

(პარიზი, 1926-1939 წ.)

თეონა არველაძე
სტუდენტორი

რეზიუმე

1921 წლის, ბოლშევიკური ოკუპაციის შემდეგ, საქართველოდან დევნილმა პოლიტიკურმა პარტიებმა პარიზს შეაფარეს თავი, სადაც შექმნეს საქართველოს პოლიტიკურ პარტიათა გაერთიანებული ორგანო, გაზეთი „დამოუკიდებელი საქართველო“.

გაზეთი „დამოუკიდებელი საქართველო“ 1926 - 1939 წლებში ყოველთვიურად გამოდიოდა პარიზში. გაზეთს სხვადასხვა დროს რედაქტორობდნენ ცნობილი ქართველი პოლიტიკური მოღვაწეები: იოსებ გობეჩია (1926 - 1929 წ.წ.), გრიგოლ ურატაძე (1929 - 1936 წ. წ.) და სამსონ ფირცხალავა (1936 - 1939 წ. წ.).

გაზეთში იბეჭდებოდა უნიკალური ფოტოები და უცნობი მასალები ნაცნობ ისტორიულ მოვლენებზე.

„დამოუკიდებელ საქართველოში“ დაბეჭდილი პუბლიკაციების დიდი ნაწილი, ისევე როგორც გაზეთის შემქმნელი პოლიტ ლიდერების პოლიტიკური ფსოქოლოგია შეუსწავლელია.

გაზეთი „დამოუკიდებელი საქართველო“ თავისი მასალებით, საინტერესოსთან ერთად ღირებულება დაინტერესებული მკვლევრებისთვის, ვინაიდან იგი წარმოადგენს მაგალითს - ქართული ემიგრანტული ჟურნალისტიკის.

საკვანძო სიტყვები: პოლიტიკა, პარტიები, საქართველო, იმპერია, ემიგრაცია, დამოუკიდებლობა, სამშობლო, გაზეთი, პუბლიკაცია.

RESUME

In 1921, after occupation of Georgia by Bolsheviks, political parties left Georgia and took refuge in Paris. They created a united body of political parties in the form of a newspaper "Independent Georgia".

"Independent Georgia" was published once month, from 1926 to 1939, in Paris. The editors of newspaper were prominent Georgian political figures: Ioseb Gobechia (1926-1929), Grigol Uratadze (1929-1936) and Samson Pirxalava (1936-1939).

The newspaper published unique photos and unknown materials.

Most of the publications are unexplored as well as political psychology of political leaders.

Newspaper "Independent Georgia" with its materials is important for the history of Georgian journalism, because it presents a sample at the Georgian immigrant press.

Keywords: Politics, parties, Georgia, empire, emigration, independence, homeland, newspaper, publication.

* * * *

გაზეთი „დამოუკიდებელი საქართველო“ 1926 წლის იანვრიდან 1939 წლის ივლისის ჩათვლით ყოველთვიურად გამოდიოდა პარიზში. გაზეთი დაარსა ბოლშევიკური ოკუპაციის (1921წ.) შემდეგ საქართველოდან დევნილმა პოლიტიკურმა პარტიებმა: სოციალ დემოკრატებმა, ეროვნულ - დემოკრატებმა, სოციალისტ - ფედერალისტებმა და სოციალისტ რევოლუციონერებმა, როგორც საქართველოს პოლიტიკურ პარტიათა გაერთიანებული ორგანო.

გაზეთის დაარსებას წინ უძღვოდა რიგი პოლიტიკური პროცესები, კერძოდ: დიდ სახელმწიფოთა დაპირისპირება გავლენის სფეროების გადასანაწილებლად, ასევე ევროპის ქვეყნებში დაწყებული რევოლუციური მოძრაობები, რამაც შეაფერხა მსოფლიოში მშვიდობის დამყარება. ცხადია ამ გარემოებებმა უარყოფითი გავლენა მოახდინა კავკასიის რეგიონზე და კონკრეტულად დამოუკიდებელი საქართველოს მდგომარეობაზე.

საქართველოს პოლიტიკური რუკა XX საუკუნის 20-იან წლებში კიდევ უფრო ბუნდოვანი გახდა, ნაწარმ ნარმატებას მოყვა მარცხი. მოპოვებული სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობა მხოლოდ სამი წელი გაგრძელდა და ქართველი ერი კვლავ დაბრუნდა იმ მძიმე ყოფაში, რასაც რუსეთის ბატონობა ჰქვია. თუმცა არ დანებებულა და დაიწყო ახალი აქტივობები.

მოგვსენებათ, დემოკრატიულ საზოგადოებაში, მოსახლეობის განსხვავებულ ინტერესებს პოლიტიკური პარტიები გამოხატავენ. მაგრამ რუსეთის იმპერია მეცხრამეტე - მეოცე საუკუნეთა მიჯნაზე ისეთ ფენომენს წარმოადგენდა, სადაც თვითმყოველური მონარქიის დესპოტიზმი მძვინვარებდა და დემოკრატიულ ინსტიტუტებს გასაქანს არ აძლევდა. რუსეთის იმპერიის საზღვრებში მოქცეული, იმპერიის განაპირა გუბერნიად ქცეული საქართველო სოციალურ და ეროვნულ ჩაგვრას განიცდიდა.

ბოლშევიკები საბჭოთა ადამიანებს ილუზორულ, წარმოსახვით სამყაროში აცხოვრებდნენ, სადაც მიღებული იყო საზოგადოების მოტყუება, უტოპიური იდეებით ცხოვრება. სახელმწიფოს საშინაო პოლიტიკა საზოგადოების ტერორს ეფუძნებოდა. ხელისუფლება ებრძოდა მოაზროვნე ადამიანებს, რომელთაც შეიძლებოდა ეჭვი შეეტანათ სოციალისტური გარემოს იდეალურობაში. მისი მიზანი იყო შემოქმედებითი ადამიანების და პოლიტიკური მონინალმდეგეების მოსპობა და შიშის დათესვით მორჩილი საზოგადოების შექმნა. შესაბამისად, გა-

ნსხვავებული აზრი და ოპოზიციურად განწყობილ პარტიათა არსებობა, საბჭოთა რეჟიმისთვის მიუღებელი იყო. პოლიტიკური პარტიების ჩამოყალიბების პროცესი რუსეთშიც და საქართველოშიც რამდენიმე ათეულ წელიწადს გაჭიანურდა. მხოლოდ მეცხრამეტე საუკუნის 90-იან წლებსა და მეოცე საუკუნის დამდეგს შეიქმნა პოლიტიკური პარტიებისათვის ჯერ არალეგალური, მოგვიანებით კი - ლეგალური მოღვაწეობის მეტნაკლებად შესაფერისი პირობები.

რუსეთის იმპერიის საზღვრებში მოქცეული საქართველო სოციალურ და ეროვნულ ჩაგვრას განიცდიდა. ამტომ, ძირითადი, რაზეც ქართველი პოლიტიკოსები მსჯელობდნენ და მნიშვნელოვნად მიაჩნდათ, სოციალური და ეროვნული საკითხი იყო. სწორედ ამ საკითხებისადმი განსხვავებული მიდგომით გამოირჩეოდნენ ერთმანეთისაგან ქართული პოლიტიკური პარტიები. საქართველოს დამოუკიდებლობის პარიზში ქვეყნის პოლიტიკური ცხოვრება ქართული პოლიტიკური პარტიათა ცხარე დებატების ფონზე მიმდინარეობდა. ძირითადი პარტიები, რომლებიც გავლენას ახდენდნენ საზოგადოებრივი აზრის ფორმირებაზე იყვნენ: სოციალ-დემოკრატიული პარტია, სოციალ-ფედერალისტური პარტია, ეროვნულ-დემოკრატიული პარტია, სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტია (ესერები).

აღნიშნულმა პოლიტიკურმა მოვლენებმა, პარტიების ემიგრაციაში გახიზვნამ და საერთო ეროვნული ღირებულებების გარშემო გაერთიანებამ, განაპირობა გაზეთ „დამოუკიდებელი საქართველოს“ დარსება.

გაზეთს სხვადასხვა დროს რედაქტორობდა განსხვავებული პოლიტიკური მსოფლმხედველობის, თუმცა საერთო ეროვნული მიზნებით გაერთიანებული რედაქტორები. კერძოდ, 1926 წლის იანვრიდან 1929 წლის ნოემბრამდე (N 1-47) რედაქტორობდა ცნობილი ქართველი პოლიტიკური მოღვაწე სოციალისტ - რევოლუციონერი (ესერი) იოსებ გობეჩია, რომელიც 1929 წლის დეკემბრიდან (N 48) შეცვალა ასევე ცნობილმა ქართველმა პოლიტიკურმა მოღვაწემ სოციალ - დემოკრატმა გრიგოლ უროტაძემ, ხოლო 1936 წლის აგვისტოდან (N128) გაზეთს სათავეში ჩაუდგა დიდი ქართველი ეროვნული მოღვაწე სოციალისტ - ფედერალისტი სამსონ ფირცხელავა, რომლის ხელში დაიხურა კიდევ „დამოუკიდებელი საქართველო“ 1939 წლის ივლისში.

გაზეთის არსებობის მანძილზე, მასში თანამშრომლობდნენ და პუბლიცისტურ მოღვაწეობას ეწეოდნენ: ნოე ჟორდანი, კარლო ჩხეიძე, გიორგი გვაზავა, შალვა ამირეჯიბი, ნოე რამიშვილი, მიხაკო წერეთელი, ექვთიმე თაყაიშვილი, ივანე ზურაბიშვილი და სხვა.

„დამოუკიდებელი საქართველოს“ დამაარსებლებმა გაზეთის პროგრამა, მიზანი და მიმართულება, სულ სამ სიტყვით განმარტეს: „მთლიანი ფრო-

ნტით დამოუკიდებლობისაკენ“ (1926 წლის N1).

წერილში ვკითხულობთ: „დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლა და მთლიანი ფრონტი ერთსა და განუყოფელ ცნებას წარმოადგენს ჩვენთვის. მათი ერთი მეორისაგან გათიშვა ეწინააღმდეგება საღს წარმოდგენას და დიდი ვნების მოტანაც შეუძლია მისთვის.

ერი ცოცხალი ორგანიზმი არის. მას აქვს თავისი სახეობა, ნებისყოფა. მაშასადამე ის მთლიანია და განუყოფელი...

ერი რა ერია, თუ ის არ ეკვეთა მთელის თავის ენერგიით, მთელის თავის შემადგენლობით ამ გარედან შემოჭრილ ფათურაკს! და რაც უფრო მომნიშვნეულია ერი, რაც უფრო მძლავრია მასში თავდაცვის ინსტიქტი და ბრძოლის ტრადიცია, მით უფრო მთლიანად და მწყობრად ირაზმება ის გარეშე მტრის წინააღმდეგ“.¹

„დამოუკიდებელი საქართველო“, რადგან წარმოადგენდა ეროვნულ ძალთა გაერთიანებული ფრონტის ორგანოს, მასში გამოქვეყნებული მასალებიც თანაბრადაა გადანაწილებული პოლიტიკური პარტიების წევრებზე. ამის მაგალითია, თუნდაც გაზეთის პირველი ნომერი სადაც ნ. ჟორდანისა წერილის „ერთი ფრონტი“ პარლელურად დაიბეჭდა: ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიიდან გიორგი გვაზავას „საერთაშორისო სამართალი“ და შალვა ამირეჯიბის „ჩვენ და ისინი“, სოციალისტ-რევოლუციონერები (ესერები) - იოსებ გობეჩიას „ბრძოლა გამარჯვებამდის“, სოციალისტ - ფედერალისტები სამსონ ფირცხელავას „ჩვენი სამი მცნება“ პუბლიკაციით.

გაზეთ „დამოუკიდებელ საქართველოში“ 1926-1939 წლებში გამოქვეყნებული მასალები თემატურად თერთმეტ რკალად შეიძლება დაიყოს: I. მეთაურები; II. წერილები; III. საქართველოს საკითხის გარშემო; IV. კავკასია; V. კორესპონდენციები; VI. ქართველები უცხოეთში; VII. საქართველოს ამბები; VIII. უცხოეთი; IX. ნეკროლოგები; X. ბიბლიოგრაფია; XI. სხვადასხვა.

გაზეთს აგრეთვე ჰქონდა მუდმივი რუბრიკები: საქართველოს საკითხი უცხოეთში, „IBERIKA“, „რუსთაველიანა“, „ქართველები პარიზში“, „ქართველები გერმანიაში“, „უცხოელები საქართველოს შესახებ“, „მტრის ბანაკში“, „სხვადასხვა ამბები“, „ბიბლიოგრაფია“, „შემოწირულება“...

გაზეთში ვხვდებით უნიკალურ ფოტოპორტრეტებსა და სხვა ფოტომასალებს, ახლო წარსულის გამოჩენილ ისტორიულ ან ნაკლებად ცნობილ პირთა შესახებ, მაგალითად: მიტროპოლიტი ნაზარი - ლეჟავა (N3); გენ. კოტე აფხაზი (N5); პეტრე მელოქიშვილი (N16); ამბროსი ხელაია (N17); , ასევე სრულიად უცნობ ან ნაკლებად ცნობილ ისტორიულ დოკუმენტებს (მაგალითად: უცნობი მასალები თბილისის უნივერსიტეტის ისტორიისთვის, კერძოდ დამოუკიდებელი საქართველოს მთავრობის

1 „დამოუკიდებელი საქართველო“, 1926 წ, N1

წევრის აკაკი ჩხენკელის მოგონება „თბილისის უნივერსიტეტის დაარსება“ რომელიც დაიბეჭდა გაზეთ „დამოუკიდებელი საქართველოს“ N25, იანვარი, 1928წ.), უნიკალურ პუბლიკაციებს, ფოტო-ილუსტრაციებს. მაგალითად: ქართულ ემიგრანტულ ლიტერატურასა და ჟურნალისტიკაში და ზოგადად ქართულ რეალობაში ბევრი დანერგა საქართველოს დამოუკიდებლობის დღეზე, თუმცა ბევრი წერილი ვერ დაიკვეხნის ამ დღესთან დაკავშირებულ იმდენ უცნობ დეტალებსა და ცალკეულ გაროებებზე, რასაც შეიცავს გაზეთი „დამოუკიდებელი საქართველო“.

გაზეთში დაბეჭდილი მასალები საინტერესო-სთან ერთად ღირებულია ქართული ჟურნალისტიკისთვის, რადგან იგი წარმოადგენს ქართული ემიგრანტული ჟურნალისტიკის მაგალითს. საგულისხმოა ის ფაქტიც, რომ სრულად შეუსწავლელია და ანალიზის გარეშე დარჩენილი „დამოუკიდებელ საქართველოში“ დაბეჭდილი როგორც პუბლიკაციების ნაწილი, ასევე პოლიტიკური ფსიქოლოგია ქართველი პოლიტიკოსების, რომელთაც შექმნეს გაზეთი „დამოუკიდებელი საქართველო“ და მიუხედავად განსხვავებული მსოფლმხედველობისა შეძლეს და გაერთიანდნენ საერთო ეროვნული პრობლემის წინაშე.

მიუხედავად იმისა, რომ გაზეთი მიჩნეულია როგორც წმინდა პოლიტიკური თემატიკის მატარებელად, უნდა აღინიშნოს, რომ იგი ასევე ეხმარებოდა და ემსახურებოდა ყველა ქართულ ლიტერატურულ თუ კულტურულ აქტივობას, ხელს უწყობდა ქართული-ეროვნულის პოპულარიზაციას. ამის დასტურია გაზეთის სხვადასხვა ნომრებში დაბეჭდილი, ექვთიმე თაყაიშვილის ემიგრანტული პერიოდის ნაშრომები (N118, 1935წ.; N134, N136, 1937წ.). ასევე გაზეთში არა ერთი წერილი მიეძღვნა „პრომეთეს კლუბს“, რომელიც პოლიტიკურთან ერთად,

სწორედ რომ დიდი საგანმანათლებლო და კულტურულ საქმიანობას ეწეოდა „პრომეთეს (ამირანის) კლუბი“. კლუბი 1925 წელს დაარსდა ვარშავაში ეროვნულ-დემოკრატი გიორგი გვაზავას ინიციატივით და პროფესორ სმალსტოცკის თავკაცობით. ეს კლუბი მიზნად ისახავდა „ჩაგრულ ერთა“ მისწრაფებათა ფართოდ გავრცელებას, მათი წარსულის, აწმყოს გაცნობას და საგმირო საქმეების გახმაურებას, ყველა ქვეყანაში, განურჩევლად რეჟიმისა, რაც შეიძლება მეტი თანამგრძნობისა და მეგობრის მოპოვებას).

გაზეთის ერთერთ დამატებით ღირსებად უნდა ჩაითვალოს ჩაითვალოს ის გარემოებაც, რომ იგი არაა წმინდა ჟურნალისტური ხასიათის გამომცემა. მისი ავტორები არიან არა ჟურნალისტები, არამედ ის ადამიანები, რომლებიც ქმნიდნენ პოლიტიკურ ამინდს ქვეყანაში და რომლებიც ხშირ შემთხვევაში თავად იყვნენ წყარო იმ ინფორმაციების, რომლებიც ხდებოდა ქართულ პოლიტიკაში და იბეჭდებოდა პრესის ფურცლებზე.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. გურამ შარაძე, „ქართული ემიგრანტული ჟურნალისტიკის ისტორია, ტ. II, თბ.2001წ.
2. „დამოუკიდებელი საქართველოს“, კორპუსი - ივ. ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ქართული ემიგრაციის მუზეუმი.
3. კ. გვარჯალაძე, „საქართველოს მთავრობა ემიგრაციაში“, პარიზი, 1936წ.
4. რ. დაუშვილი, „ქართული ემიგრაცია 1921-1939 წ.წ“ თბილისი, 2007წ.
5. ი. ჩიქავა „ჟორდანიას მთავრობის და ეროვნული ძალების მოღვაწეობ საქართველოს დამოუკიდებლობის აღსადგენისთვის“ (1921-1933წ.წ). თბ. 2001წ.